

BIUDŽETO KONTROLĖ

Europos biudžeto kontrolė vykdoma kiekvienoje ES institucijoje ir valstybių narių lygmeniu. Svarbų kontrolės darbą skirtingais lygmenimis atlieka Audito Rūmai ir Parlamentas. Pastarasis kiekvienais metais vertina, kaip vykdomas biudžetas, siekdamas nuspręsti, ar suteikti Europos Komisijai, kitoms Europos Sąjungos institucijoms ir agentūroms biudžeto įvykdymo patvirtinimą.

TEISINIS PAGRINDAS

- Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 287, 317, 318, 319, 322 ir 325 straipsniai;
- 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012; ypač žr. II antraštinės dalies 7 skyrių dėl patikimo finansų valdymo principo ir veiklos rezultatų ir XIV antraštinę dalį dėl išorės audito ir biudžeto įvykdymo patvirtinimo;
- 2013 m. gruodžio 2 d. Tarpinstitucinio Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos susitarimo dėl biudžetinės drausmės, bendradarbiavimo biudžeto klausimais ir patikimo finansų valdymo III dalis;
- Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklių II antraštinės dalies 6 skyriaus 92a, 93 ir 94 straipsniai; V antraštinės dalies 2 skyriaus 125 straipsnis; IV priedas.

TIKSLAI

Užtikrinti biudžeto operacijų ir finansų kontrolės sistemų teisėtumą, tikslumą ir finansinį patikimumą bei patikimą Europos Sąjungos biudžeto finansų valdymą (ekonomiškumą, veiksmingumą ir efektyvumą). Audito Rūmų ir Europos Parlamento vaidmuo – užtikrinti, kad šie tikslai būtų įgyvendinti (veiksmingumo kriterijai).

LAIMĖJIMAI

A. Kontrolė nacionaliniu lygmeniu

Pradinę pajamų ir išlaidų kontrolę daugiausia atlieka nacionalinės valdžios institucijos. Joms palikti šie įgaliojimai, ypač susiję su tradiciniais nuosavais ištekliais (žr. suvestinę

[1.4.1](#)), nes šioje srityje jos gali taikyti reikiamas lėšų surinkimo ir kontrolės procedūras. Šiuo atžvilgiu tikslinga priminti, kad 2014 m. gegužės 26 d.^[1] Taryba priėmė teisėkūros priemonių, įskaitant naują sprendimą dėl nuosavų išteklių, kuriuo 2014–2020 m. pradedami taikyti tam tikri vadinamųjų nuosavų išteklių sistemos pakeitimai, rinkinį. Naujos taisyklės dėl nuosavų išteklių taikomos nuo šio sprendimo įsigaliojimo 2016 m. spalio 1 d., atgaline data nuo 2014 m. sausio 1 d. Vis dėlto tradicinių nuosavų išteklių rinkimas svarbus ir Europos Sąjungos institucijoms. Biudžeto kontrolė taip pat atliekama vykdant kovą su sukčiavimu (žr. suvestinę [1.4.6](#)). Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF), Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir struktūrinių fondų veiklos išlaidas taip pat pirmiausia kontroliuoja valstybių narių valdžios institucijos.

B. Kontrolė Sąjungos lygmeniu

1. Vidaus kontrolė

Kiekvienoje institucijoje kontrolę vykdo leidimus suteikiantys pareigūnai ir apskaitos pareigūnai, vėliau – institucijos vidaus auditorius.

2. Išorės kontrolė: Audito Rūmai (žr. suvestinę [1.3.12](#))

Išorės kontrolę vykdo valstybių narių audito rūmai ir Europos Audito Rūmai. Pastarieji kiekvienais metais biudžeto valdymo institucijoms pateikia išsamias ataskaitas pagal SESV 287 straipsnį. Tai:

- sąskaitų patikimumo ir pagal jas atliktų operacijų teisėtumo ir tvarkingumo patikinimo pareiškimas;
- metinė ataskaita dėl bendrojo biudžeto įvykdymo, apimanti visų institucijų bei pagalbinių įstaigų biudžetus;
- specialiosios ataskaitos konkrečiais klausimais;
- audito ataskaitos ir nuomonės;
- specialiosios ataskaitos ir pozicijos dokumentai;
- specialiosios metinės ataskaitos, susijusios su Europos Sąjungos agentūromis ir įstaigomis.

Audito Rūmai taip pat rengia ataskaitas dėl skolinimo ir skolinimosi operacijų ir dėl Europos plėtros fondo.

3. Kontrolė politiniu lygmeniu: Europos Parlamentas

Europos Parlamente Biudžeto kontrolės komitetas atsakingas už Parlamento pozicijos rengimą ir ypač už:

- Sąjungos ir EPF biudžeto įvykdymo kontrolę;
- Sąjungos, jos institucijų ir visų jos finansuojamų įstaigų sąskaitų ir finansinio balanso uždarymą, pateikimą ir auditą;
- Europos investicijų banko finansinės veiklos kontrolę (žr. suvestinę [1.3.15](#));

[1]2014 m. gegužės 26 d. Tarybos sprendimas dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos (2014/335/ES, Euratomas), L 168/105, 2014 6 7.

- įvairių formų ES finansavimo išlaidų efektyvumo įgyvendinant Sąjungos politikos priemones stebėjimą;
- sukčiavimo ir pažeidimų vykdant Sąjungos biudžetą nagrinėjimą, priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią šiems veiksams ir taikyti už juos nuobaudas, tvirtinimą, taip pat bendrų Sąjungos finansinių interesų apsaugą.

Komitetas taip pat rengia sprendimus dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo.

Biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūra

Kartą per metus Parlamentas, remdamasis Tarybos rekomendacija, išanalizavęs Komisijos generalinių direktoratų veiklos ataskaitas, Komisijos metinę valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitą, vertinimo ataskaitą (SESV 318 straipsnis), Audito Rūmų metinę ataskaitą ir Komisijos bei kitų institucijų atsakymus į jo paties klausimus, patvirtina, kad Komisija įvykdė n-2 metų biudžetą (SESV 319 straipsnis). Biudžeto kontrolės komiteto nariai parengia Parlamento poziciją dėl Audito Rūmų specialiųjų ataskaitų, dažnai kaip darbo dokumentus, kuriuose pateikiamos gairės pagrindiniam pranešėjui biudžeto įvykdymo patvirtinimo klausimu. Komisija ir kitos institucijos yra įpareigosos imtis veiksmų dėl Europos Parlamento rezoliucijose dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo pareikštų pastabų (SESV 319 straipsnio 3 dalis ir Finansinio reglamento 262 straipsnis). Parlamentas taip pat kasmet tvirtina kitų institucijų ir agentūrų biudžeto įvykdymą. Parlamentas atskirai patvirtina, kad Komisija įvykdė biudžetą, susijusį su EPF priemonių įgyvendinimu, kadangi šios priemonės dar neįtrauktos į bendrąjį biudžetą. Parlamento sprendimas dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo ir rezoliucija dėl bendrojo biudžeto I skirsnio „Europos Parlamentas“ įvykdymo perduodami Parlamento pirmininkui.

Paprastai pranešimus dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo Parlamentas svarsto plenariniame posėdyje iki gegužės 15 d. (Finansinio reglamento 260 straipsnis). Jeigu netaikoma išimtis, balsavimas dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo vyksta per minėto mėnesio sesiją, o jeigu jis atidedamas – per spalio mėnesio sesiją. Jeigu pasiūlymui dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo nepritariama balsų dauguma arba jeigu Parlamentas nusprendžia atidėti sprendimą dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo, jis atitinkamoms institucijoms ar agentūroms nurodo priežastis, kodėl nutarė atidėti sprendimą dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo. Šios nedelsdamos privalo imtis priemonių ir pašalinti kliūtis, trukdančias patvirtinti, kad biudžetas įvykdytas. Tada Biudžeto kontrolės komitetas per šešis mėnesius pateikia naują pranešimą, kuriame iš naujo siūloma patvirtinti arba atsisakyti patvirtinti, kad biudžetas įvykdytas.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

A. Įgaliojimų raida

1958–1970 m. Europos Parlamentas buvo tiesiog informuojamas apie Tarybos patvirtinimą, kad Komisija įvykdė biudžetą. 1971 m. jam buvo suteikti įgaliojimai tokį patvirtinimą teikti kartu su Taryba. Nuo 1977 m. birželio 1 d., kai įsigaliojo 1975 m. liepos 22 d. sutartis, jis vienas, gavęs Tarybos rekomendaciją, turi įgaliojimus suteikti patvirtinimą, kad biudžetas įvykdytas. Taip pat reikėtų paminėti, kad Europos Parlamentas per savo kompetentingus komitetus išklauso paskirtuosius Komisijos

narius, o Biudžeto kontrolės komitetas išklauso paskirtuosius Audito Rūmų narius ir atrinktus kandidatus į Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) generalinio direktoriaus pareigas, taip pat kandidatus užimti OLAF priežiūros komiteto narių pareigas. Į šias pareigas asmenys negali būti paskirti, jei Parlamente neįvyko tokie jų klausymai. Galiausiai reikėtų pažymėti, kad OLAF generalinį direktorių skiria Europos Komisija, pasitarusi su Europos Parlamentu ir Taryba, ir kad OLAF priežiūros komiteto narius bendru susitarimu skiria Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija.

B. Biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūros taikymas

Europos Parlamentas gali nuspręsti atidėti biudžeto įvykdymo patvirtinimą, jei jo netenkina tam tikri Komisijos veiklos vykdančią biudžetą aspektai. Atsisakymas patvirtinti, kad biudžetas įvykdytas, gali prilygti reikalavimui, kad Komisija atsistatydintų. Tokia grėsmė iškilo 1998 m. gruodžio mėn.: po plenarinio posėdžio balsavimo, per kurį buvo atmestas pasiūlymas patvirtinti, kad biudžetas įvykdytas, buvo sudaryta penkių nepriklausomų ekspertų grupė, kuri tyrė Komisijai pateiktus kaltinimus dėl sukčiavimo, nekompetentingo valdymo ir nepotizmo; Komisijos nariai visi kartu atsistatydino 1999 m. kovo 16 d.

Per 2009 m. balandžio mėn. plenarinę sesiją vykdydamas 2007 m. biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūrą Europos Parlamentas atidėjo sprendimą dėl Ministrų Tarybai suteikiamo biudžeto įvykdymo patvirtinimo todėl, kad ji atsisakė EP suteikti svarbią informaciją, kuri jam būtų sudariusi galimybę suteikti patvirtinimą. Nuo tų metų biudžeto įvykdymo patvirtinimas Tarybai nuolat atidedamas ir atsisakoma jį suteikti. Kalbant apie Komisijos bendrojo Europos Sąjungos biudžeto įvykdymo patvirtinimą, pažymėtina, kad Europos Parlamentas 2011 ir 2012 m. biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūros metu panaudojo du naujus elementus: išlaidų teisėtumo ir tvarkingumo patikrinimą, kuris vis labiau susiejamas su veiklos efektyvumo vertinimu (SESV 318 straipsnis, ataskaita dėl Sąjungos finansų vertinimo pagal pasiektus rezultatus), taip pat tai, kad sprendimui dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo gali turėti įtakos tam tikriems politikos sektoriams galimai taikomos išlygos.

Nors Sutartyje minimas tik Komisijai suteikiamas biudžeto įvykdymo patvirtinimas, siekdamas skaidrumo ir demokratinės kontrolės, Europos Parlamentas taip pat suteikia atskirą biudžeto įvykdymo patvirtinimą kitoms institucijoms ir įstaigoms ir kiekvienai agentūrai ar panašiam subjektui (Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklių VI priedas). Kaip minėta, Komisija, kitos institucijos ir agentūros turi pranešti, kokių veiksmų ėmėsi dėl Europos Parlamento rezoliucijose dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo pareikštų pastabų. Valstybės narės turi informuoti Komisiją, kokių veiksmų ėmėsi dėl EP pateiktų pastabų, o Komisija turi į tai atsižvelgti rengdama savo ataskaitą dėl tolesnių priemonių (Finansinio reglamento 262 straipsnis).

C. Kitos priemonės

EP specialūs komitetai taip pat padeda užtikrinti, kad Sąjungos lėšos būtų išleidžiamos efektyviai, atsižvelgiant į Europos Sąjungos mokesčių mokėtojų interesus. Be kita ko, Biudžeto kontrolės komiteto nariai keletą kartų susitiko su atitinkamų valstybių narių parlamentų atitinkamų komitetų atstovais, nacionalinėmis priežiūros institucijomis ir muitinių departamentų atstovais. EP nariai taip pat atliko keletą tyrimų vietoje, kad būtų nustatyti faktai, dėl kurių kilo konkrečių problemų.

Reikėtų priminti, kad 1995 m. gruodžio mėn. Parlamentas pirmą kartą pasinaudojo pagal Sutartį jam suteikta teise įkurti Tyrimo komitetą ir parengė pranešimą dėl sukčiavimo ir netinkamo administravimo (žr. suvestinę [1.4.6](#)).

Lisabonos sutartimi sustiprinami kontrolės mechanizmai, nukreipti į rezultatus, pasiektus įgyvendinant Sąjungos programas, ir Komisija įpareigojama pateikti Parlamentui ir Tarybai, atsižvelgiant į jų nurodymus, išsamią vertinimo ataskaitą, įtrauktą į metinę biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūrą.

Rudolfs Verdins
05/2019

